

גיליון מס' 541 פרשת וישב-חנוכה
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גיליון זה יוצא
לעילוי נשמת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה
רבי אהרן יהודה ליב
ב"ר נח צבי זצוק"ה שטינמן
נלב"ע כ"ד כסלו תשע"ח
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - נר חנוכה

בענין שואלין ודורשין קודם החג בחנוכה

נשאל רבינו זצ"ל האם בחנוכה אמרי' שואלין ודורשין ל' יום קודם החג (כמבואר בפסחים ו' ב' ואו"ח סי' תכ"ט ס"א), והביא מש"כ התוס' מגילה (ד' א' תד"ה מאי) דל"ש בפורים שואלין ל' יום קודם החג, וה"ה בחנוכה, (מועדי הגר"ח ח"א סי' כ"ג). וכתב לי רבינו זצ"ל במכתב, דאף אם ליכא חיוב שואלין ודורשין ל' יום, מ"מ בודאי ראוי ללמוד הלכות חנוכה קודם לחנוכה כדי שידע ההלכות כראוי, (הלכתא רבתא חנוכה, וכן בשו"ת שלמת חיים סימן שפ"ז כתב דפשוט שנכון ללמוד הלכות חנוכה בזמנם, וכן מובא בספר בית הלוי עיני חנוכה שבמדינות אלו נוהגים ללמוד בימים אלו סוגיא דחנוכה דפ' במה מדליקין).

לדרוש הלכות חג בחג בחנוכה

השיב רבינו זצ"ל דבימי החנוכה איכא לדינא דשואלין ודורשין בענינו של יום כמו דא"ל (בגמ' מגילה ד' א') בפורים, (קובץ נתיבות ההלכה גיליון ל"ג עמוד ר"ח) דדין שואלין ודורשין קודם החג הוא רק בחג דאורייתא כמש"כ התוס' מגילה (שם) אבל יש דין שואלין ודורשין בענינו של יום לדרוש הלכות חג בחג (כמבואר בגמ' מגילה שם לענין פורים, ועי' גם ברבינו ירוחם נתיב ט' ח"א כ' על ימי החנוכה וקבעים לדורות להיותם ימים טובים לקרות בהם ההלל ולהזכיר דינם, ובס' בן יהוידע עירובין נ"ד ב' עשה מועדים לתורה, הכונה שתלמוד הלכות חג בחג הלכות חנוכה בחנוכה, והש"ח כ' במס' שבועות פ' נר מצוה אות צ"ז דבטנהדרין ק"א א' אי' כל הקורא פסוק בזמנו מביא גאולה לעולם, על כן בני הזהירו ללמוד בחנוכה הלכות חנוכה).

ובמכתב לשואל אחר ענה רבינו זצ"ל האם יש שואלין ודורשין בחנוכה, כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ונראה דקאי רק על הלכות חג בחג. (ועי' פנ"י מגילה ד' א' דאע"פ שחנוכה ופורים אינם אלא מד"ס ואינם בכלל תקנת מרע"ה מ"מ כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון). ולגבי ר"ח כתב לי רבינו זצ"ל במכתב דאית ביה חיובא דתקנת משה דשואלין ודורשין בענינו של יום, אלא דיוצאין יד"ח בקריאת התורה דר"ח, ומי שלא שמע קריאתה"ת אינו יוצא יד"ח באמירת פסוקי הקרבנות דמוסף, דאמירתן דרך תפילה לא מהני, ומ"מ במה שבחנוכה קוראין קריאת הנשיאים אין יוצא בקריאתה"ת יד"ח שואלין ודורשין בענינו של יום (אע"פ שפרסומי ניסא יש גם בהפטרות נרות דחנוכה עי' תוס' שבת כ"ג ב' ד"ה הדר) דבעינן שילמד בענינו של יום בהלכות חנוכה, (הלכתא רבתא חנוכה).

בענין חובת גברא בנ"ח

כתב רבינו זצ"ל, דברש"י שבת (כ"ג א') מבואר דמי שאין לו בית פטור, וכן נראה בתוס' סוכה (מ"ו א' ד"ה הרואה) דדימו נ"ח למזוזה אלמא דהוא חובת הדר, אבל הביא מחמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאמר להוכיח מהרמב"ם דנר חנוכה הוא חובת גברא, ובאין לו בית עליו לשכור או לקנות בית לקיים המצוה דמבואר ברמב"ם (פ"א מברכות ה"ג) דמצות נ"ח אינו רשות כמזוזה שיכול לדור באהל ולהפטר מחיוב זה, רק חייב בה כמגילה, ועי' גם בפיוט האב"ע לשבת חנוכה (מודפס בסדר ו"י עמדין) דיש חיוב לחכור או לשכור לצורך חנוכה. (טעמא דקרא חנוכה משיעור שמסר רבינו בביהכנ"ס לדרמן ביא"צ מן החזו"א).

חובה לקנות או לשכור בית

ונשאל רבינו זצ"ל, ממש"כ הרמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"א) מצוותה שיהא כל בית ובית מדליק נר אחד, הרי שגם להרמב"ם הוא חובת בית, וכתב להשיב, דהוא חובת גברא לקנות בית ולהניח בבית (מועדי הגר"ח סי' תקצ"א).

חובתו בבית ולא ביער

ואמר רבינו זצ"ל דגם לדברי הרמב"ם הוא חובת בית ולא חובת גברא גרידא, ולכן א"א להדליק ביער וכיו"ב, וז"ל רבינו במכתב (להגר"ש פוברסקי זצ"ל) דבר פשוט שגם להרמב"ם הוא חובת גברא, ולא ממש חובת הבית כמזוזה, אלא דס"ל שזה גם חובת גברא להשיגו,

ופשוט דמי שיש לו ב' בתים חייב בב' מזוזות, ובנ"ח אינו אלא מפני החשד, עכ"ל, [ועי' בלבוש סי' תרע"ז ס"ב דגם הדר ביער מדליק ועי' בס' פניני חנוכה פ"ד עמוד צ"ד דהיינו דוקא ביש לו שם דירה].

נר חנוכה באונן ובשוטה

נשאל רבינו זצ"ל, במש"כ הפרמ"ג (סי' תר"ע) דאונן חייב בנ"ח, דלכא'ו מ"ש מכל המצוות דאונן פטור, ורק בל"ת מחויב האונן, והשיב רבינו, משום שהוא חובת בית, וה"ה דבבית של שוטה איכא קיום מצוה בהדלקת נ"ח עבורו, וכמו במזוזה, ואף דאיהו גופיה לא מצי עביד המצוה, אבל כיון דהוא חובת בית מצינן להדליק עבורו אף ללא דין שליחות כמש"כ השפ"א (שבת כ"א א') ע"ש, (מועדי הגר"ח תשובה תקפ"ו ובס' מחשבת עם עמ' תרל"ז מובא מרבנו זצ"ל דאונן חייב בנ"ח משום שאף הם היו באותו הנס, וע"ע בס' דרך שיחה ח"א עמוד קפ"ו דכאן חייבו משום פרס"ג ועי' בדתע נוסה ח"ג עמוד שפ"ה שהשיב רבנו זצ"ל דאפשר דיש ענין להניח תפילין לאדם שנשתטה אם יכול לשמור את עצמו בגוף נקי וביאר דאע"ג ההשוטה אינו יודע מהנעשה עמו מ"מ כיון דמתקיים מצוה על ידו יש בזה ענין ואע"ג דהוא פטור מ"מ אם מזכיר אותו במצוה אית ליה זכות, כמבואר בתבובות מ"ח א', דמי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו ונותנין צדקה מנכסיו, וכל"ה ברמב"ם פ"א מנחלות ה"א דמי שנשתטה או שנתחרש ב"ד פוסקין עליו צדקה אם היה (ראוי).

נר חנוכה במטוס

כתב רבינו זצ"ל דהמנהג להדליק נ"ח במטוס, (מועדי הגר"ח סי' תקצ"ב).

נר חנוכה בביהכנ"ס וברכת שהחיינו בשבת

בענין הדלקה ע"י קטן בביהכנ"ס, שא"ל בני מרן מ"מ מרינו זצ"ל דבבית יוסף (סימן תרע"א) הביא מש"כ הריב"ש בתשובה (סי' ק"א) דהמנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ מפני שיד האומות תקיפה ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג, ומכל מקום באותה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יוצא בה וצריך לחזור ולהדליק כל אחד בביתו. וא"כ שאין מוציא בזה אחרים האם יכול להדליק קטן, וא"ל רבנו זצ"ל דאף קטן שהגיע לחינוך, לא חייב בחינוך אלא בביתו, ולא ידליק בביהכנ"ס, ובמקום שמתפללים רק קטנים, או ט' גדולים, ליכא כלל חובת ציבור, ואין לקיים שם כלל חיוב הדלקה דביהכנ"ס. וכתב לי רבינו זצ"ל במכתב דביהכנ"ס שאין מתפללין בו רק בשבת, דיש להדליק שם בברכה, וכן כשחל שבת בתוך ימי החנוכה, מברך שם ברכת שהחיינו קודם ההדלקה בערב שבת, כיון שבביהכנ"ס זה הוא הדלקה הראשונה, וכדין מי שלא הדליק בביתו ביומא קמא, דביום שמדליק מברך שהחיינו על הדלקה ראשונה. (הלכתא רבתא חנוכה).

ברכת הרואה בהדלקת ביהכנ"ס או חשד ומהדרין

כתב לי רבינו זצ"ל במכתב, דגם בנר של ביהכנ"ס אפשר לברך ברכת הרואה, ואע"פ שאין יוצאין בהדלקה זו יד"ח, דמ"מ גם בהדלקה זו מתפרסם הנס, (שם, וכן נראה במש"כ האבודרהם וכלבו שנתקן הדלקת ביהכנ"ס שיצאו ידי חובתן הרואים שאין להם בית לברך שם, הרי שנתקן כדי שיברכו שם אותם שאין להם בית ברכת הרואה), והיה חנוכה גדולה מוכסף שהביא א' התורמים לרבינו זצ"ל ורבינו מיאן להשתמש בזה כי לא רצה לשנות ממה שהדליק כל השנים והביא הגמ' גיטין ס' ב', וכדי לרצותו היתה הרבנית ע"ה מדלקת בו ואמר רבינו דגם ע"ז אפשר לברך ברכת הרואה דמפרסם הנס, וכן בנר של קטן או נר דמהדרין יכול לברך, ואף בנר שהודלק מפני החשד אמר דשפיר מברכין עליו (הלכתא רבתא חנוכה).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורת' מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזוזר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - הַשְּׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזַה"י:

הַמַּשָּׁךְ מִשְׁפַּחַת קַרְלִיץ

פְּרֵשֶׁת מַקֵּץ - הַגָּאוֹן רַבֵּי לִפְאָדָב וַיִּמְרֹב זצ"ל יָדִיד נִפְשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוֹ (י"ב כִּסְלוֹ תשע"ט)

שָׁנָה שְׁלִישִׁית לַהּוֹפְעַת הַמַּזּוֹר 'שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת'

פְּרֵשֶׁת וַיִּגַּשׁ - הַגָּאוֹן רַבֵּי יִשְׂרָאֵל אֱלִישֶׁכְּסִי זצ"ל שֹׁכֵחַ לַלְמוּד בַּצּוֹרָה עִם מַרְן הַסְטִיפֶלְדֵר (י' טַבַּת תשנ"ט)

מַרְן רַה"י הַגְּרָא"ל שְׁטִינְמָן זְצוּק"ל (כ"ד כִּסְלוֹ תשע"ח)

והדבר האחרון הוא לברר שהמשפחה הם בני תורה.

התפלא השואל, כי האמנם "דרך ארץ קדמה לתורה", אבל עד כדי כך?

ענה לו הגאון רבי שרגא, הסכת ושמע את העובדא שהייתה עימי בצעירותי:

בהיותי בחור צעיר, וחברי לשיעור עוד לא נכנסו לשידוכים, חזרתי פעם הביתה בשעת לילה, והנה אבי מורי מרן הגרא"ל זללה"ה קורא לי לצד החדר ומבקש לשוחח איתי. הוא פנה ואמר לי - ראה, ברוך ה' היו עבורך מספר הצעות שידוך. לאחרונה היו כמה הצעות שידוך חשובות מאוד, של תלמידי חכמים מופלגים מאוד, ובאחד מהם האבא אף תלמיד חכם גדול מאוד וידוע (זצ"ל), אבל דחיתי את ההצעות, כי באחת המדות לא היו מתקונות, ואינו נעים הליכות. ובשניה יש רוח גאון ועזות וכדומה.

והנה כעת הגיע הצעה, של בת של תלמיד חכם, אולי הוא התלמיד חכם הכי גדול שיש היום בדור, ולמרות זו הוא אינו בעל גאון.

כי ענין המדות הוא חשוב מאוד!

"ההצעה הייתה" סיים רבי שרגא "הבת של מורי חמי מרן רבי חיים קניבסקי, ואבי מורי רצה את השידוך לא רק בגלל תורתו, אלא דבר ראשון מחמת מדותיו הנעלות. ללמדך כמה גדולה חשיבות המדות של המדובר.

חתם בכתב קטן

כאשר נחלש מרן הגרא"מ שך זצוק"ל הוטל על הגרא"ל עול הנהגת הציבור, ורבינו הכיר לו מאוד טובה, כי חש שהוא פטור מלהורות ולהשיב בעניני ציבור, כי על פיו של רבי אהרן לייב יישק כל דבר.

וכשהיה נשאל בשאלות של הנהגה וכו' היה שולח הכל לרבי אהרן לייב, וגם כשדעתו האישית היה לפעמים אחרת היה מבטל דעתו מפני כבוד התורה של הגרא"ל.

ופעם נתבקש לצרף את חתימתו למכתב צדקה לטובת 'הכנסת כלה' והיה חתום שמו של הגרא"ל, אך בכתב קטן שבקושי היה נראה.

ורבינו התאמץ וחתם בכתב עוד יותר קטן ממנו. ואמר: איך אני יכול לחתום באותיות גדולות ממנו?!

שמחת שבע ברכות במעונו של מרן הגרא"ל שנערכה בביתו בתקופתו האחרונה

בן חמישים לעיצה

סיפר הג"ר אליהו מן שליט"א לרבינו: יהודי אמריקאי הגיע להתברך מפיו של הגרא"ל.

שאלו הגרא"ל: במה אתה עובד. וענה "יועץ".

שאלו: ובן כמה אתה. ענה היועץ, בן 33.

שאל הגרא"ל: הלא במשנה כתוב בן חמישים לעיצה, ואיך הנך נותן עיצות לפני גיל חמישים...

ונהנה רבינו למשמע הדברים. והוסיף, כי עיקר הקושי ליעץ לעצמו, אבל לאחרים לפעמים יותר קל...

רבינו לוחץ את ידו של הגרא"ל בשמחה משפחתית. זכר צדיקים לברכה

רבינו שתק אבל הגרא"ל הבין טעמו

בחודש חשוון תשס"א נערך נישואי נכד רבינו הר"ר אריה ב"ר אי"ש קניבסקי שליט"א, ומרן הגרא"ל זצ"ל כובד לערוך חופה וקידושין.

וטרם החופה רבינו סידר את הכתובה, וכתבו בה "וקנינא" אפילו שעוד בכלל לא עשו את הקנין (כי יש שנוהגין שעושים הקנין בחופה), וכשבא הגרא"ל והבחין בזה אמר לרבנו, שהגר"ש אלישיב מקפיד שיתכנו 'וקנינא' אחר שעושים הקנין בפועל, ורבנו שתק.

ואחרי כמה רגעים לחש הגרא"ל לאחד ממקורביו, "כי האמת היא שלא אצל החזון איש, ולא אצל בעל הקהילות יעקב הקפידו בזה".

ואחרי שהלך מרן הגרא"ל זצ"ל שאל אחד מהנוכחים את רבינו על זה, ורבינו ענה מעצמו כי "אצלנו לא הקפידו על זה".

[א"ה, ולמעשה מרן הגרא"ל לא תמיד הקפיד על זה, וגם בנו הג"ר שרגא שליט"א לא מקפיד על זה, וכאן העיר כאן כי סבר שרבינו ירצה להחמיר כשיטת חמיו].

בשמחת נישואי רבי אריה קניבסקי שליט"א

משמאל לימין: הגרא"ל שטינמן, רבינו, החתן רבי אריה, אביו הגרא"ש שליט"א

ביטול תורה בהשתתפות באירועים ציבוריים

דרכו של רבינו היה מאז ומקדם שלא להופיע באירועים ציבוריים מפני ביטול הזמן. ובשנת תשס"ג הפצירו מאוד מארגון הקירוב 'לב לאחים' שיבוא להשתתף בכינוס השנתי שנערך אחרי חג הפסח, ורבינו סירב בתוקף כדרכו.

והגיעו עוד ועוד אנשים נכבדים להפציר ולומר שתהיה תועלת וחיוזוק עצום השנה יותר מתמיד וכו' ולבסוף אמר, אם רבי אהרן לייב יבקע שאני צריך ללכת - אלך. ואח"כ ביקש ש"ימסרו לחתני רבי שרגא שאם יהיה באזור שיכנס" [וכידוע היה דרכו שלא לקרוא לאנשים בפירוש].

ואכן הג"ר שרגא נכנס ורבינו הסביר לו את הענין, ואמר שיש כאן שאלה של ביטול תורה ולכן צריך הכרעה של רבי אהרן לייב. וביקש שאם יוכל ישאל את אביו.

והגר"ש מיהר לעשות כדבריו ושאל את אביו הגרא"ל, והגרא"ל ענה "זה לא מוכרח" והוסיף את לשון הגמרא במסכת נדרים ס"ו ב' ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו. ואכן רבינו לא הגיע.

[וכמו כן אסיפות של 'מועצת גדולי התורה' היה מורה שלא להטריח את רבינו להשתתף כי "הוא צריך ללמוד"].

ומספר שנים אח"כ כבר שלח הגרא"ל לומר לו שנכון שיבוא ואכן הוא החל לבוא לכינוס מידי שנה.

"כשרבי שרגא יהיה באזור שיכנס". רבנו בשמחת ברית מילה מברך על הכוס ולצידו רבי שרגא שליט"א

מדוע הגרא"ל רצה את השידוך

סיפר הג"ר יהונתן הוניגסברג שליט"א באחד משיעוריו:

אל ביתו של רבי שרגא שטינמן שליט"א הגיע אב צעיר שבתו הגיע לפירקה, וביקש לדעת מה הדבר שעליו להתעכב ולהתעקש במציאת זיווג.

הגר"ש ענה לו, כי עליו לבאר את הפרטים על פי סדר העדיפויות הבא:

תחילה וראש יברר אודות ה"יראת שמים" של המדובר.

ולאחר מכן יבדוק את ענין המידות טובות.

והדבר שלישי ישאל איך הוא בלימוד התורה.